

Krystyna Laszczyńska-Fankanowska

Streszczenie dysertacji doktorskiej: *Człowiek i wartości w myśli Cypriana Norwida*

Rozprawa stanowi próbę antropologiczno-aksjologicznej eksploracji oraz filozoficznej interpretacji twórczości Norwida. Od strony przedmiotu formalnego dysertacja plasuje się w ramach dociekań filozoficznych, lecz jej przedmiot materialny wymaga posiłkowania się metodami lingwistycznymi. Są one potrzebne do wydobycia, a miejscami żmudnej rekonstrukcji poglądów poety w kontekście specyfiki jego wierszy, poematów i innych utworów literackich. Autorka dokonuje najpierw swoistej hermeneutyki Norwidowych tekstów, wydobywa kwestie antropologiczne i aksjologiczne z użyciem aparatury pojęciowej Norwida, by następnie podjąć filozoficzną interpretację w zakresie, na jaki zezwala ujęcie hermeneutyczne.

Rozdział pierwszy, pt. *Proweniencja myśli Norwida* koncentruje uwagę na korelacjach rozwoju myśli poety z jego biografią, z wyakcentowaniem wpływu odkrywania prawdy bycia na rozwój twórczości w poszczególnych etapach, uwzględniając biblijne konteksty twórczości Norwida i osadzenie w kulturze antyku. Autorka wskazuje, jako biografię „dramat życia wyrabiającą”, źródła rozwoju myśli Norwida sięgające Biblii. Kluczowa dla kształtowania się Norwidowego światopoglądu okazuje się także aksjologiczna myśl pozostawiona przez starożytną Grecję i Rzym, nie tylko w twórczości Sokratesa, Platona i Arystotelesa, ale obecna także w rozmaitych wątkach kulturowych, mitycznych, poetyckich i literackich. Przedmiotem poczynionych tutaj analiz są między innymi takie zagadnienia, jak inspiracje boecjańską koncepcji osoby, czy mitologiczne konteksty Norwidowej twórczości.

*Trzy odslony antropologicznej myśli Cypriana Norwida*, to tytuł rozdziału drugiego, w którym autorka wydobywa zręby Norwidowej antropologii. Kluczem do analiz są te pojęcia, których konotacje pozwalają na przeprowadzenie filozoficznych interpretacji: odniesienia człowieka do Absolutu (*homo-quidam*), egzystencji jako „pielgrzymowania“ (*homo-viator*) oraz powołania do pracy, ujętej jako kategoria antropologiczna (*homo-faber*). Ważna dla tego rozdziału jest próba usytuowania antropologicznej myśli Norwida w kontekście filozofii egzystencjalnej. W dalszym ciągu są ukazane analogie i paralelności pomiędzy Norwidowym poglądem na kwestię ludzkiej pracy a nauczaniem Papieża Jana Pawła II w tej kwestii. Analizy mają trzy wyodrębnione aspekty: antropologiczny, etyczny i społeczny. Zamykające rozdział filozoficzne interpretacje wydobytych problemów antropologicznych odnoszą się natomiast do takich zagadnień, jak: praca jako kategoria antropologiczna w myśli etyczno-społecznej, narodowość i patriotyzm w ujęciu religijnym i aksjologiczno-etycznym,

odniesienie do Boga jako element konstytuujący osobę, czy skojarzenia Norwidowej refleksji z myślą egzystencjalną.

Rozdział trzeci, opatrzony tytułem *Norwidowska adaptacja platońskiej Triady – Prawdy, Dobra i Piękna*, na kanwie uchwycenia i systematyzacji rozumienia przez Norwida kluczowych pojęć z zakresu aksjologii, zawartych *implicite* w jego twórczości: prawdy, dobra, sumienia, Logosu, piękna czy sztuki, dokonuje interpretacji w adekwatnych kontekstach filozoficznych. Punktem wyjścia jest uchwycenie i systematyzacja kategorii prawdy zawartej w pismach Norwida. Wyodrębnienie czterech znaczeń prawdy: ontologicznej, epistemicznej, etycznej i estetycznej oraz analiza Norwidowych odniesień do tych znaczeń, poprowadzą do konkluzji, że intuicje Poety korespondują z klasyczną koncepcją prawdy. Analizowane następnie dobro etyczne i sumienie nierozdzielnie łączą się ze sferą *Sacrum*, z Chrystusem, który jest Logosem. W obszarze semantycznym dobra znajdują się również takie wartości jak: godność osoby, miłość, dobra wola, wolność, sprawiedliwość oraz doskonałość. W rozważaniach poświęconych kwestii piękna, zwraca się uwagę na relacje miłości i piękna w procesie twórczym artysty. Rozpatrując kategorię piękna w Norwidowej teorii sztuki, akcentuje się odniesienia sztuki do kwestii społecznej, kapłański charakter, powiązanie z tradycją platońską, neoplatońską i filozofią chrześcijańską. Metafizyka piękna zawarta *implicite* w bogatej spuściźnie Norwida, koresponduje z ujęciami piękna w filozofii realistycznej (M. Krąpiec, P. Jaroszyński). Analizy piękna odnoszące się do Platońskiej *Uczty*, platoników oraz św. Pawła, czy rozważenie statusu kategorii piękna w „teorii sztuki – pracy”, naprowadzają na ujęcie człowieka w perspektywie Absolutu. Przedmiotem interpretacji filozoficznej są wątki: realizm poznawczy jako filozoficzne uzasadnienie epistemicznej intuicji Norwida, znaczenie filozoficznej koncepcji Logosu w kontekście twórczości Norwida, oraz problem relacji sztuki i rzeczywistości, a także stosunku poezji do metafizyki.

Niniejsza dysertacja jest pierwszą, skromną próbą wypełnienia niszy badawczej, dotyczącej systematyzacji myśli filozoficznej poety. Podkreślić należy, iż zakreślony tematem problem pracy wytycza konieczne ograniczenia dotyczące zarówno przedmiotu, jak i aspektu rozważań. Na omówienie wciąż czekają choćby *stricto* metafizyczne poglądy Norwida, z jednym z kluczowych pytań dotyczących relacji Absolutu do świata.